

Hoe kiezers (weer) worden vergeten!

Door Maurice de Hond

Direct na de verkiezingen van 15 mei 2002 werd door vele politici de conclusie getrokken dat men in het verleden fouten had gemaakt. Men zou meer gaan luisteren naar de kiezers en meer rekening ging houden met wat er onder die kiezers leeft. De schrik zat er echt in. De kabinetsformatie van toen was een logisch gevolg van de verkiezingsuitslag. Maar sindsdien is het gat tussen politiek en kiezer alleen maar groter geworden. De huidige kabinetsformatie is daar een perfect voorbeeld van. En er is een zeer grote kans dat we de komende jaren daar de negatieve vruchten van zullen plukken.

De grote fout die de politici die betrokken zijn bij de formatie maken is dat ze in feite slechts bezig zijn met het onderhandelingspel, maar de kiezer (of “hun kiezer”) vrijwel volledig vergeten. Wanneer een formatie soepel verloopt en een logisch gevolg is van de verkiezingsuitslag (zoals bij voorbeeld na mei 2002) dan is dat niet zo erg. Maar als een formatie niet soepel verloopt en de regeringscombinatie minder logisch is dan kan het “vergeten” van de kiezers een heel negatief effect hebben nadat het kabinet, welke dan ook, gestart is. En juist nu het vertrouwen tussen politiek en kiezer zo laag is kan dit tot op dit moment onvermoede gevolgen leiden.

De kabinetsformatie tot nu toe kent vooralsnog alleen verliezers. Het vertrouwen van de kiezers in de politiek staat met een score van 4.3 op een dieptepunt en het vertrouwen in personen als Balkenende, Bos en Zalm ook. (Alle drie lager dan 5.0). Maar toch zie je dat de op dit moment bij de formatie betrokken politici op geen enkele wijze inspelen op datgene wat er onder de kiezers leeft. Voor de politiek is het voldoende dat de kiezer op 22 januari gesproken heeft. Een uitslag die, zoals altijd in ons Nederlands systeem, multi-interpretabel is. Immers elke combinatie van meer dan 75 zetels kan beschouwd worden als “door de kiezers gewild”. Wat er verder onder de kiezer leeft of hoe ze reageren op mogelijke regeringscombinaties is verder voor het politieke proces blijkbaar irrelevant. Bij de huidige stand van de kabinetsformatie is dat goed te zien.

In ons actualiteitenonderzoek ten behoeve van het SBS6-programma “Stem van Nederland” hebben wij gevraagd hoe tevreden men zou zijn met bepaalde uitkomsten van het formatieproces. Daarbij gaat het niet alleen om het totaaloordeel van alle kiezers, maar ook, en eigenlijk vooral, wat kiezers van de betrokken partijen denken over de mogelijke combinaties.

CDA-kiezers geven een 6.7 aan een combinatie CDA+VVD+D66 en een 6.0 aan een combinatie CDA+VVD+ChristenUnie/SGP. Een combinatie CDA+VVD+LPF wordt een 5.2 gegeven.

VVD-kiezers geven een 7.4 aan die combinatie met D66, maar slechts een 4.4 aan een combinatie met de kleine christelijke partijen! Wel geven zij een 6.0 aan CDA+VVD+LPF.

D66-kiezers geven een 7.3 aan Paars en een 6.4 aan de combinatie CDA+VVD+D66. PvdA-kiezers, geven een 7.2 aan Paars en een 6.8 aan een combinatie CDA+PvdA. Deze laatste combinatie wordt door de CDA-kiezers slechts een 4.0 gegeven!

De enige combinatie die in ieder geval bij de betrokken aanhang (net) een voldoende haalt is de combinatie CDA+VVD+D66 met respectievelijk een 6.7, 7.4 en 6.4. (In totaal scoort deze combinatie een 5.9, omdat de linkse kiezers dit kabinet laag waarderen). Elke andere combinatie laat lage scores zien bij een deel van de aanhang van de partijen die bij dat kabinet betrokken zijn. CDA+PvdA wordt afgewezen door de CDA-aanhang. Paars wordt afgewezen door de VVD-aanhang. Een kabinet van CDA+VVD+kleine christelijke partijen wordt ook afgewezen door de VVD-aanhang.

Elke andere uitkomst dan CDA+VVD+D66 geeft dus in ieder geval al een grote mate van onvrede bij de aanhang van een van de betrokken partijen. Maar ook de uitkomst van een regering CDA+VVD+D66 met Balkenende als premier scheidt een probleem. Want terwijl de CDA-aanhang dit kabinet met een 7.3 beoordeelt, scoort het bij de VVD-aanhang een 6.1 en bij de D66-aanhang slechts een 4.3!

Om de vertrouwensbreuk tussen politiek en kiezers te herstellen is het nodig dat er een kabinet komt dat het vertrouwen geniet van velen in de bevolking. Dat geldt zowel voor haar samenstelling (politieke kleur) als personele samenstelling (en dan met name de premier). Zeker in een periode waar er ingrijpende maatregelen moeten genomen worden is dat een belangrijke eis, die de politiek aan zichzelf zou moeten stellen. Maar het lijkt erop dat dit absoluut niet zal gebeuren met, en daar ben ik zeker van, ingrijpende gevolgen.

Veel fantasie is er niet voor nodig om te zien wat er gaat gebeuren nadat een CDA+VVD+D66 regering met Balkenende als premier is aangetreden. Het CDA zal niet meer herstellen van het electorale verlies waarop ze nu staan. D66 lijkt dan ook af te stevenen op een verdere electorale verzwakking, terwijl het me ook niet zou verbazen als er binnen de partij zelf een scheuring gaat optreden. Links (en een fors deel van de media) zal te hoop lopen tegen dit kabinet, waarbij Bos en de PvdA electoraal zal gaan winnen. De maatschappelijke onrust zal sterk toenemen. En veel van de 1.6 miljoen LPF-kiezers van mei 2002 zullen politiek gezien ook niet vinden dat hun hartenkreet van toen gehoord is.

En als dit kabinet zou vallen en er worden nieuwe verkiezingen georganiseerd dan zal de politieke situatie er ook niet duidelijker op worden. De kans is namelijk groot dat dan noch een rechtse, noch een linkse meerderheid, ondanks het feit dat PvdA zal winnen, zal komen. En zou dan wel een PvdA – CDA regering mogelijk zijn?

Kortom: de politieke instabiliteit zal in de komende jaren eerder groter worden dan kleiner met alle gevolgen van dien.

Is het langzamerhand niet tijd dat de verantwoordelijken bij in ieder geval CDA, PvdA en VVD de koppen bij elkaar steken en bezien hoe ze via een extra-parlementaire aanpak het vertrouwen met de kiezers herstellen, een route aangeven waarop de belangrijkste maatschappelijke en economische problemen in Nederland kunnen worden opgelost en,

last but not least, ons Nederlands politiek systeem vernieuwen, waardoor we niet meer in impasses terechtkomen, zoals vandaag het geval is.

Kunt u uw tevredeheid aangeven over de verschillende combinaties aan de hand van een rapportcijfer?					
<i>gemiddeld rapportcijfer</i>	Allen	CDA	PvdA	VVD	D66
CDA+PvdA	4.9	4.0	6.8	3.3	6.0
CDA+VVD+D66	5.9	6.7	4.6	7.4	6.4
CDA+VVD+ChristenUnie+SGP	4.2	6.0	2.7	4.4	2.9
CDA+VVD+LPF	4.3	5.2	2.5	6.0	3.0
PvdA+VVD+D66	5.0	3.1	7.2	4.5	7.3
minderheidskabinet CDA+VVD	4.2	4.9	2.8	5.7	4.1